

Kaso batok opisyaales ug lumulupyo padayon

Padayon ang kaso nga giduso ni Jessee Bonna Sia ug iyang representante nga si Medalla Sia batok sa mga opisyaales ug lumulupyo sa Caticugan tungod pagbabag sa dalan nga maagian sa mga trak dekarga nga maghakot og balas ug graba.

Ang kaso nga giduso nila ni Bonna Sia ug Medalla Sia, nalatid sa Civil Case No.2017-15264 batok kanila ni Nida Ege, Konsehal Severino Ege, Jose Futralan, Peter Futralan ug Kapitan Niña Ragay.

Dugay rang gustong undangon ang pagkutkut sa mga taga Caticugan busa

giabongan nila ang kalsada, nag-rally sila ug mipadala sa ilang petisyon didto sa Manila. Gituki na ug duna nay mga aksyon nga gibuhat ang mga mipetisyon ngadto sa DENR ug Ombudsman.

Gikauyonan sa lokal nga kagamhanan ug probinsya nga sa Poblacion 4 na nag-agian si Medalla ubos sa pagtugot ni Kapt. Norberto Ragay.

Ang pundok sa graba ug balas nga gikutkut gikan sa suba sa Siaton sa Brgy. Caticugan.

Samtang, gisusi pag- mga *environmentalist* o usab sa mga manunulat sa ang naglihok pagpanalipod *Kitang Lungsuranon* ug *padayon sa panid 4*

30 ka tindera mapasalamaton

Malipayon nga gibutyag sa mga tindero ug tindera og isda nga napahimutang na gayod sila ug dili na sila magtakpaw-takpaw sa laing lugar aron mahal in ang ilang baligya.

Traynta ka nagtinda og isda tupad sa habal-habalan paingon sa Mantiquil nagbayad sa munisipyo ug abang sa yuta nga P10 matag

adlaw nga mosumada og P20. Naghimo na usab ang ubang tindera og payag baligyaanan gamit ang ilang kaugalingong kwarta.

“Sa dugay na nga gimulo nga problema sa mga tindera og isda natubag na gayud ug nahatagan og solusyon sa lokal nga kagamhanan sa lungsod,” matud pa sa usa sa *padayon sa panid 4*

EDITORIAL**Maayong Dalan**

Daghang benepisyo ang maani kun ang usa ka lugar dunay maayong kadalanan. Kun nindot ang kadalanan mosunod gilayon ang kalambuan sa usa ka lokalidad sama sa Siaton.

Usa nga makahatag og kalamboan sa usa ka lugar mao ang turismo ilabi na kun ang mga kabaybayunan niini nindot ug madani gayud ang mga lokal ingon man langyaw nga turista.

Ang dalan paingon sa mga kabaybayunan sa Siaton ilabi diha dapit sa Barangay Siit ug Palayuhan sementado na. Nindot nga suroyan bisan kun ang gamiton motorsiklo lamang.

Nindot kaayong sud-ongon ang Tambobo Bay ug uban pang mga beach resorts diin makapahuway ang imong kaugalingon samtang mohigda, molingkod ug maglakawlakaw ba hinuon sa baybayon.

Apan ang nakaapan kay ang mga dalan nga pasulod na ngadto sa mga beach resorts dili man maayo. Kining maong mga dalan pasulod gipanag-iyang na kini sa mga pribadong indibiduwal. Apan ang hangyo lang unta nga ayuhon ang maong mga dalan kay mas madani ang mga turista nga mopuyo sa mga beach resorts kun maayo ang dalan.

Duna usay parte sa dalan gikan sa highway paingon ngadto sa Siit nga wala pa gayud masemento. Dugay na kining giingon nga ayuhon apan hangtud karon wala pa man gayud kini nalihok. Wala maklaro kun unsa ang hinungdan nga dugay man kaayo kini nga nahatagan sa pagtagad.

Lain nga dalan nga wala pa gayud hingpit nga nahatagan og dinalian nga pagtagad mao ang likoanan paingon sa terminal sa bus sa lungsod.

Hinaut nga lihukon na kini kay ang una nga tan-awon sa mga turista og bisita mao man ang dalan sa usa ka lugar. Ang dalan usa sa mga tipik nga tan-awon isip sukdanan sa kalambuan sa usa ka komunidad ug lokalidad.

Hinaut pa ang lokal nga kagamhanan makig-alayon na sa mga hingtungdan nga ahensya aron maayo na kining kadalanan sa Siaton ug mga mas molambo pa ang lungsod.

Bukhad

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Dili Foreign Investor

Ilado na karon ang Philsouth Developers. Makita nato kining ngalan diin ginapagwapo ang nasyonal *highway*. O, kon nakaadto ta sa Tierra Alta nakita nato ang katahum sa puntod diin ginakasal ang mga batan-on ingon man ang kalapad sa sa gihimong *subdivision* sa Palinpinon, Valencia. Trabaho kini sa Philsouth.

Mga tagadinhi ang namuhonan ug nagdumala sa Philsouth. Nahisgotan nato ang makabig kita sa mga “foreign investors”. Morag mogara ta kay mga taga- Tsina, Korea, ubp. ang nakabig sa atoang lugar. Apan miingon kita nga mas maayo kon ang mga tagadinhi ang maghugpong sa puhunan aron ang ganansya makabinipisyo usab sa atong lugar, sa mga negosyong lokal ug sa katilingban.

Maayong lantawon ang tudling nga giagian sa Philsouth. Nagsugod siya sa ginagmay nga *subdivision* o *project*. Ang ganansya, gigamit sa nagkadagkong mga gitukod duol sa Dumaguete. Kon *foreigner* ang makaganansya, klarong gastohon pud sa gawas ang kwarta. Apan samtang nagkadako ang Philsouth, nagkadaghan ang nanagtrabaho. Ang mga enhenyero, mason, panday, hardinero, elektrisyan, ubp. makasuporta sa pagpa-eskuyla sa mga kabataan. Ang mga kapitalistang tagadinhi, makapa-eskuyla pa og mga paryente gamit ang ganansya.

Ang Philsouth nagapakita usab og CSR (*corporate social responsibility*). Mao kini ang usa ka kinaiya sa korporasyon (panaghugpong) diin dili lamang ganansya ang maghari kondili ang kaayohan usab sa katilingban. Ang Tejero River project sa Valencia gihimo sa Philsouth sa kaugalingong pondo, timbayayong sa pagdumala sa gobyerno sa lungsod. Sa miaging bulan, gipasidunggan si Mr. Louie Tijing isip Presidente sa Philsouth, sa pagtukod og karsada ngadto sa bukiran sa Palinpinon diin magbaton ang Silliman University og usa ka Centro. Bug-os kini nga donasyon.

Nakamatikod ka ba nga lisud ang pagkarga ug pag-angkas sa sakayan padulong sa Apo Island? Pas-anon man galing ang mga babaye kondili gustong mahumod. Ang Philsouth nagsugyot sa mga pangulo sa Zamboanguita nga motukod og pantalan nga gamay--gratis (donasyon, wala bayad). Dugangan pa og tukod og maayo, limpyo, ug modernong baligyaan sa Malatapay, kanang isigkakilid sa alagian gikan sa *highway* ngadto sa baybayon. Kinsay dili modawat ani? Nagdumili kuno ang mga konsehal nga dili kapartido sa Mayor--kay maiya unya ang maayong dungog kon mouswag ang Malatapay! Hinaut dili tinuod kining balitaa. Kay kon mao, pobre gihapon ang Pilipinas. Anaa nay kwarta ug maayong kabubut-on sa mga kapitalistang tagadinhi. Nganong balabagan nato ang kaayohan sa lungsod? Di lang ta magsapayan kon kinsa ang moangkon sa dungog!

Hinuon, magkanunay ang Philsouth sa iyahang tumong: kondili dawaton sa Zamboanguita ang sugyot, mangita si Mr. Tijing og lain nga hatagan sa proyekto.

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 956-812-8265 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos- Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat Grace Arcellana
Eugene JamandronZephania Repollo
Virginia Carriaga

Palayuhan HS maghulat lang sa DepEd

Pabasa

Nagbasa sa *Kitang Lungsuranon* ang mga tinun-an sa College of Mass Communication sa Silliman University.

Padayun nga gihulat sa mga magtutudlo ug tinun-an sa Palayuhan High School ang gisaad nga lawak saringan gikan sa Department of Education (DepEd).

Matud ni Arlena E. De Luna, usa sa mga magtutudlo didto nga lima na ka tuig ang milabay sukad sa pag-abli sa maong tunghaan apan hangtud karon ang ilang gigamit nga lawak saringan mao ang mga temporaryo nga kamalig nga hinimo sa kawayan, kahoy nga lubi og dunay atop nga kogon. Hinuon aduna kini hallow blocks nga pundasyon.

Matud ni De Luna nga gikan sa donasyon sa lokal nga kagamhanan, mga ginikanan ug mga mitunol sa ilang ginagmay nga tabang ang mga materyales nga gitukod sa mga lawak saringan.

Apan bisan pa sa maong situwasyon, gipasalig ni De Luna nga padayun sila nga nagpatuman sa klase ngadto sa mga tinun-an.

Adunay 185 ka mga tinun-an ang nagtungha karon sa Palayuhan High School.

Hinuon mapasigarbohon si De Luna nga mitug-an nga adunay tulo ka kongkreto nga lawak saringan ang Senior High School sa maong tunghaan. Dugang niya naghulat sila nga moabot sa dili madugay ang 50 ka mga computers gikan sa DepEd.

Kini ang hinungdan, matud niya nga maghulat lang gayud sila sa DepEd kun kanus-a mapatukod na ang kongkreto og mas maayong lawak saringan alang sa ubang mga tinun-an.

Ang Palayuhan High School

Si Mayor Fritz Diaz namulong sa United States Senate Chamber sa Washington, DC. Napili siya isip representante sa atong nasod alang sa International Young Leaders Assembly. Kasamtangan milingkod isip Mayor si Bise-Mayor Bingbing Arbolado ug ang kasamtangang nahimong pangulo sa SB mao si Kag. Rowel Gabo.

P2.1 Malang sa Day Care, Health Centers

Ang Department of Social Welfare and Development (Bottom Up Budgeting) ug UNDP (United Nations

Jamandron ug inubanan ni Mayor Fritz Diaz ug Bise-Mayor Bingbing Arbolado ang programa dunay P1.6 milyon gikan sa Bottom

usa ka karton nga galamiton alang sa pagtungha ug mga dulaan. Ang mga barangay sa Siit, Napacao, Canaway, Giligaon, ug Bonawon ang

Development Program) migahin og kwarta alang sa mga materyales sa mga tunggaan sa Day Care sa tibuok lungsod.

Giulohan ni MSWD Pangulo Panfila Elumir, Mrs. Dely Elmido ug Betty

Up Budgeting ug P519,360 gikan sa United Nation Development Program alang sa 65 ka Day Care Center ug 5 ka Health Center.

Ang matag tunggaan sa Day Care nakadawat og

nakadawat og hinabang panglawas alang sa mga *malnourished* o kulangan kaayo sa sustansya nga mga bata.

Duna poy gipatigayon nga programa sa pagpakaon sa mga tinun-an sa Day Care.

30... gikan sa panid 1

mga tindera nga matag-adlaw nagparada sa iyantg bagliya nga isda.

Nahatagan na gayud og lugar ang mga tindera sa kauyonan usab ni Pepe Bayloysis, ang tag-iya sa yuta, nga moangay sa ilang

negosyo.

Makusganon kining problemaha nga gihatagan og pagtagad sa Mayor ug Bise-Mayor aron ang mga nagtinda makabaton og hapsay, limpyo, ug malinawon nga lugar.

Komentaryo ug Sugyot

Ialayon pud ko og ingon ni Mayor Fritz Diaz nga kanang naay lamesa sa tiyangge iya pud unta mabaan ang bayronon sa gobyerno kay sumala pa mokabat og P10,000 kung mag-renew sa tanang papel aron makapaninda. Unya wala nay mosulod sa tiyangge kay naa na daghan gatinda sa gawas. -- **Diane Siman**

Unta ang *hump* sa *Crossing* Malabuhan paingon Inalad beach o baybayon matagad kay daghan na tawong nangabalintong nga pedikab. Dili ra unta isa nga *project* ang *i-focus*. -- **Ian Argie Egera Olivar**

May sugyot lang ko, kuhaon ug ilisan ang daang imbormal og mas dako, ang suludlan ug gawsanan tarongon, ug dili butang og ali ang kada agianan sama sa *rebar* o *grill*, abri lang. Doblehon ang gidak-on sa kanal karon aron makadawat sa tubig nga nagagikan sa tulo ka gigikanan. Bason makatabang ni. Kahibalo ko nga magastos apan bason makatabang sa problema. -- **Gino Rapada**

ang namatay nga batanon sa lugar, walay hingpit nga pagsusi ug pagbantay sa lugar nga gikutkutan sa balas ug graba ug uban pa.

Kaso... gikan sa panid 1

sa kalikopan nga gikan sa Dumaguete niadtong Martes ang pagkutkut sa suba sa Siaton human mipatigayon og pakisusi sa dapit ang mga nalambigit sa pagkutkot sa suba.

Subay sa dalan nga ilang naagian ang balay ni anhing Rica May Tilos (namatay sulod sa gikutkutan), nakita nila ang mga kalapasan sa ilang Environmental Compliance Certificate (ECC).

Lakip sa mga kalapasan mao ang wala pagtanum og mga kahoy duol sa lugar, dili lig-on nga seguridad hinungdan nga nakasulod